

FORMAREA COMPETENȚEI DIGITALE LA VIITOARELE CADRE DIDACTICE DE FILOLOGIE: PROVOCĂRI ȘI CONSTRÂNGERI

Andrei BRAICOV, dr., conf. univ., UST

Tatiana VEVERIȚA, doctorand UST

Rezumat. Profesorii de filologie au un rol esențial în formarea și dezvoltarea competențelor pentru învățarea pe tot parcursul vieții fiind responsabilii principali de formarea a circa o treime din aceste competențe. Competența digitală face parte șirul de competențe profesionale ale cadrului didactic de filologie și trebuie să-l ajute să îmbunătățească actul de învățare-formare al elevilor. Articolul pune în evidență rolurile menționate, elementele competenței digitale pentru cadrele didactice de filologie și provocările legate de modalitățile de formare și dezvoltare a acestei competențe.

Cuvinte cheie: competența digitală, profesor de filologie, model pedagogic, Tehnologii Informaționale.

DIGITAL COMPETENCE DEVELOPING OF THE FUTURE PHILOLOGISTS TEACHERS: CHALLENGES AND CONSTRAINTS

Abstract. Teachers philologists have an essential role in formatting and developing competences for lifelong learning and have the primary responsibility for training about one third of these skills. Digital competence is a part of professional skills of the philologists teaching staff and should help it to improve the teaching-learning process for students. The article highlights the roles mentioned, the elements of digital competence for teachers philologists and the challenges related to the ways in which this competence is formed and developed.

Keywords: digital competence, philology professor, pedagogical model, Information Technologies.

Preliminarii

Educația a fost și rămâne unul din domeniile prioritare de dezvoltare strategică a unei țări prospere. Ascensiunea economică pe termen lung a unei astfel de țări este condiționată de valoarea sistemului național de învățământ.

Abordarea educației prin competențe a devenit o experiență de succes a multor țări europene, fapt care a încurajat implementarea la scară națională a respectivei abordări în Republica Moldova începând cu anul 2010.

În ultimii ani conceptul *competență* este discutat intens, astfel încât pentru el întâlnim diferite definiții. Majoritatea din ele menționează că termenul *competență* este caracterizat de trei elemente:

- ✓ *situația* care urmează a fi rezolvată;
- ✓ *actorul* care acționează într-un anumit mod pentru a rezolva această situație;
- ✓ totalitatea *resurselor* (cunoștințe, capacități, aptitudini, valori, atitudini, motivații) care trebuie organizate pentru a rezolva situația.

Astfel, *competența* este un sistem de cunoștințe, atitudini, abilități și valori care înlesnesc pricepera unei persoane de a realiza anumite sarcini și obligații într-o situație reală.

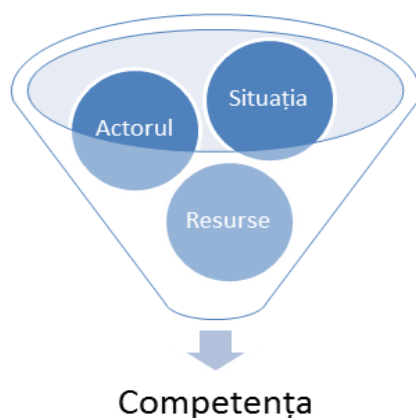

Figura 1. Elementele competenței

Într-un șir de țări europene există o strategie națională pentru promovarea competențelor lingvistice. De exemplu, Spania a pus în aplicare Programul de Învățare a Limbilor Străine (2010-2020). Și în Republica Moldova a fost aprobată și implementată Strategia Națională de dezvoltare a educației pentru anii 2014 – 2020, „Educația 2020”, unde comunicarea în limba maternă și comunicarea în limba străină sunt principalele competențe-cheie care asigură parcursul educațional.

În multe țări strategiile naționale sunt axate pe dezvoltarea competențelor copiilor la limba lor maternă și sunt concentrate pe promovarea citirii, fiind considerată o activitate primordială de învățare pe tot parcursul vieții [2].

Cadrul European al competențelor-cheie [3] pentru învățarea pe tot parcursul vieții delimitează 8 competențe-cheie:

1. *comunicarea în limba maternă;*
2. *comunicarea în limbi străine;*
3. *competențe matematice și competențe de bază privind știința și tehnologie;*
4. *competențe digitale;*
5. *capacitatea de a învăța să înveți;*
6. *competențe sociale și civice;*
7. *spiritul de inițiativă și antreprenoriat;*
8. *conștiința și expresia culturală.*

Baza celor 8 competențe-cheie urmează a fi stabilită „până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare” [1, pag. 11], aceasta continuând a fi dezvoltată pe parcursul întregii vieți [3, pag. 24].

Observăm că responsabilitatea principală pentru formarea și dezvoltarea a cel puțin 25% din aceste competențe revine cadrului didactic de filologie.

Codul Educației al Republicii Moldova stipulează 9 competențe-cheie, dintre care 8 sunt corespondente celor 8 competențe recomandate de Cadrul European. A noua competență se referă la abilitatea de comunicare în limba română [4, pag. 23]. Astfel, gradul de responsabilitate al profesorilor de filologie pentru dezvoltarea competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții la elevi se ridică la cel puțin 33%.

Așa cum *competența digitală* poate fi formată și „prin integrarea aspectelor ce țin de Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) în discipline școlare clasice” [1, pag. 30], iar limbile sunt parte a obiectelor de studii ale acestor discipline, conștientizăm rolul important al cadrelor didactice de filologie în dezvoltarea a 3-4 competențe-cheie:

- a) comunicarea în limba maternă;
- b) comunicarea în limba română;
- c) comunicarea în limbi străine;
- d) competența digitală.

Menționăm și faptul că profesorii de filologie asigură implementarea ariei curriculare *Limbă și comunicare*, care constituie cel puțin 40% din numărul total de ore preconizate pentru toate ariile curriculare.

Ponderea competenței digitale în cadrul competențelor profesionale ale profesorului de filologie

Prin *competență digitală* vom înțelege abilitățile cadrului didactic de a utiliza calculatorul și alte tehnologii pentru obținerea, copierea, evaluarea, prelucrarea, prezentarea și stocarea informațiilor; de a comunica, participa și a interacționa în cadrul unei echipe prin intermediul Internetului și altor tehnologii disponibile [5].

În cadrul unui proiect UNESCO au fost elaborate *Standardele de competență pentru cadrele de didactice*, inclusiv în domeniul TIC [6] (figura 2).

Figura 2. Standarde de competență UNESCO

Prin ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 862 din 07 septembrie 2015 au fost aprobate *Standardele de Competență digitală pentru cadrele didactice din învățământul general* [7, pag. 4].

Potrivit acestui document prin *competență digitală* se subînțelege „sistemele integrate de cunoștințe, abilități, deprinderi, atitudini și valori, formate și dezvoltate prin învățare, pe care le posedă un individ și care pot fi mobilizate pentru a soluționa diverse probleme

ce apar în procesul colectării, păstrării, prelucrării și diseminării informației prin intermediul TIC”. Tot aici găsim o structurare în șapte domenii a abilităților digitale:

1. Comunicare digitală;
2. Gestionarea informației;
3. Crearea de conținuturi digitale educaționale;
4. Implementarea aplicațiilor de management școlar;
5. Sisteme de gestionare a conținuturilor educaționale;
6. Utilizarea echipamentelor digitale în educație;
7. Respectarea normelor etice și legale în spațiul digital.

De cercetarea aspectelor teoretice ale utilizării TIC în studierea limbilor străine au fost preocupați diverși cercetători ca: M. Л. Емельянов, Д. Д. Климентьев, Т. В. Васильев, Э. Г. Азимов, А. Н. Баранов, Г. М. Мандриков, Р. К. Потапов, М.А. Бовтенк, Т. В. Чепрасов, М. Л. Емельянов, M. Levy, M. Warschauer, R. Kern.

Un șir de autori au făcut cercetări privind folosirea TIC în studiul limbilor străine din punct de vedere științifico-metodic: G. Corbett, Ph. Hubbard, M. J. Kenning, K. Ahmad, J. Univerwood, S. Windeatt, M. Rogers, D. Hardisty, R. Sussex, T. Johns, J. Higgins, M. M. Kenning, M. A. Бовтенко, D. Martin, M. M. S. Abdallah, M. Mohamad.

D. Martin examinează efectul utilizării Wiki în realizarea temelor pe acasă și impactul acestora în formarea abilităților de comunicare online [8].

M. M. S. Abdallah examinează și argumentează impactul alfabetizării digitale în studierea limbilor [9].

M. Mohamad studiază efectul învățării mobile în achiziționarea vocabularului limbii engleze [10].

A. А. Драгунова a elaborat un model de formare a competenței comunicative prin integrarea resurselor Internet bazate pe Web 2.0. Printre instrumentele TIC folosite sunt blogul personal, Wiki, Podcast, Flickr [11].

Б. Д. Эльканова a propus un model de formare și dezvoltare a competențelor lingvistice prin intermediul TIC [12].

Е. Б. Птущенко a elaborat un model adaptiv de formare a competențelor TIC pentru specialiștii în filologie, bazându-se pe componentele motivațională, operațională, creativă și reflexivă [13].

О. М. Толстых a propus un model de dezvoltare a competențelor TIC pentru profesorii de limbă străină prin integrarea metodelor inovative (portofoliul, studiul de caz și metoda proiectului) [14].

R.A. Lăpădat a construit pentagonul de competențe care favorizează însușirea unei limbi moderne; a evidențiat fișierele audio ca fiind buni facilitatori în dezvoltarea competenței de exprimare orală. Ca suporturi în dezvoltarea competențelor de exprimarea orală s-a axat pe (jurnalul televizat, interviul, publicația, cântecul, jocul didactic). Ca instrumente TIC a pus accentul pe (suporturile audio, video, chatul, blogul, discursul

cinematografic, sistemul multimedia, etc.) [15].

Y. M. Catelly a elaborat un model orientat pe dezvoltarea abilităților de citire și scriere a limbii engleze pentru studenții facultății de Automatică și Calculatoare și un model orientat pe îmbinarea strategiilor de învățare a limbii străine pentru studenții aceleiași facultăți [16].

Astfel, observăm un mare interes al cercetătorilor pentru identificarea modelelor optimale de utilizare a TIC în studierea limbilor, inclusiv a celor străine.

Evident, pentru a fi un bun formator de competență trebuie să fii un „posesor” calificat al acestei competențe. Astfel, constatăm **o pondere semnificativă a competenței digitale** în cadrul competențelor profesionale ale profesorului de filologie.

Modelele pedagogice propuse pentru formarea competențelor profesionale (lingvistice și comunicative) atât în formarea continuă, cât și în formarea inițială a profesorilor de filologie utilizează superficial potențialul instrumentelor TIC.

Constatăm că *nu există modele pedagogice pentru formarea competenței digitale la profesorii de filologie corelate la specificul competențelor profesionale.*

Identificăm următoarele elemente ale competenței digitale pentru cadrele didactice de filologie [17]:

- căutarea și selectarea materialelor pentru procesul didactic în diferite formate (text, grafică, audio, video);
- extragerea și prelucrarea informației de diferite tipuri (textuală, grafică, audio, video) utilizând procesoare de text, editoare tabelare, aplicații video, audio etc.;
- sistematizarea informației în fișiere și directoare atât în medii locale, cât și externe;
- identificarea, utilizarea și promovarea echipamentelor digitale în activitatea de instruire;
- cunoașterea și folosirea eficientă a aplicațiilor specializate;
- utilizarea instrumentelor de securitate cibernetică;
- aplicarea tehnicilor de căutare a resurselor digitale;
- identificarea și rezolvarea avertizărilor de securitate a datelor;
- sutilizarea instrumentelr care asigură confidențialitatea datelor cu caracter personal;
- îmbunătățirea și crearea resurselor digitale proprii;
- folosirea dicționarelor și enciclopediilor electronice;
- înțelelegerea modalității de generare, gestionare și distribuire a informației;
- cunoașterea mecanismelor de localizare a informației;
- cunoașterea tehnicilor și operatorilor de căutare a informației;
- înțelegerea rolului programelor de navigare;
- identificarea tipurilor de adrese Internet;
- cunoașterea tipologiei și caracteristicilor tehnologiilor internet;
- identificarea serviciilor ce formează Web 2.0 etc.;

- formarea abilităților de utilizare a tehnologiilor Web;
- utilizarea programelor de navigare;
- căutarea, stocarea și prelucrarea informației utilizând diferite dispozitive;
- utilizarea mecanismelor de filtrare a informației;
- întocmirea, căutarea, redirecționarea și trimiterea mesajelor;
- crearea și redactarea diferitor tipuri de documente;
- primirea și partajarea diferitor tipuri de fișiere;
- formarea unei atitudini critice față de informația găsită;
- consolidarea operațiilor mintale durabile și mobile;
- formarea deprinderilor de cooperare și colaborare;
- îmbunătățirea abilităților de comunicare digitală scrisă și orală;
- dezvoltarea deprinderilor de căutare, analiză și sintetizare a informației;
- soluționarea problemelor și luarea deciziilor proprii;
- dezvoltarea abilităților cognitive complexe;
- formarea atitudinii critice față de Tehnologiile Internet;
- valorificarea aspectelor pozitive ale impactului tehnologiilor Internet în dezvoltarea societății;
- conștientizarea impactului pozitiv al conexiunii tehnologiilor Internet cu alte obiecte de studiu;
- formarea obișnuințelor de a alege tehnologiile necesare în corespundere cu sarcinile de lucru;
- manifestarea creativității și inițiativei de a realiza diverse sarcini de lucru;
- formarea și dezvoltarea capacității de comunicare prin utilizarea instrumentelor specifice;
- manifestarea spiritului colaborativ prin folosirea formelor noi de colaborare etc.
- utilizarea și promovarea sistemelor de management școlar în planificare, comunicare și evaluare;
- utilizarea sistemelor de gestiune a clasei digitale;
- integrarea resurselor educaționale în sistemele de gestiune a conținuturilor educaționale;
- promovarea și utilizarea resurselor și instrumentelor TIC;
- analiza calității resurselor digitale și propunerea soluțiilor de îmbunătățire a resurselor digitale;
- aplicarea criteriilor de evaluare a validității informației;
- deținerea tehnicilor de analiză și control în realizarea sarcinilor, în luarea deciziilor;
- identificarea problemelor tehnice în utilizarea dispozitivelor digitale și contribuirea la soluționarea lor;

- explicarea și promovarea respectării drepturilor de autor asupra resurselor digitale;
- respectarea și promovarea legislației în domeniul protecției copiilor în mediul digital;
- utilizarea și promovarea instrumentelor anti-plagiat;
- informarea și promovarea resurselor digitale în rândul elevilor, colegilor, părinților;
- organizarea activităților de instruire asupra drepturilor de autor și instrumentelor anti-plagiat;
- informarea elevilor, părinților, colegilor despre agresiunea cibernetică și întreprinderea măsurilor de prevenire;
- consolidarea și motivarea colegilor în dezvoltarea profesională continuă;
- îndrumarea cadrelor didactice pentru a contribui la îmbunătățirea procesului didactic.

Concluzii

Utilizarea TIC în învățământul superior este o condiție prioritară de eficientizare a învățării în vederea dezvoltării competenței digitale la viitoarele cadre didactice de filologie.

Așa cum modelele pedagogice propuse pentru formarea competențelor profesionale (lingvistice și comunicative) atât în formarea continuă, cât și în formarea inițială a profesorilor de filologie utilizează superficial potențialul instrumentelor TIC, considerăm *actual și important să se facă o fundamentare teoretică și metodologică a eficientizării procesului de formare și dezvoltare a competenței digitale la profesorii de filologie, prin elaborarea unui model pedagogic de predare-învățare și evaluare*. Acest model ar avea un impact semnificativ în formarea inițială a cadrelor didactice de filologie.

Alte provocări în acest sens sunt:

- ✓ identificarea diferitor *tehnici și metode didactice* care ar contribui la dezvoltarea abilităților de comunicare;
- ✓ identificarea *instrumentelor TIC pentru favorizarea formării abilităților de cercetare* la studenții filologi;
- ✓ actualizarea periodică (la fiecare 2-3 ani) a *curriculei la cursul Tehnologii Informaționale*, adaptat la specificul programelor de studii din domeniul Limbi și Literaturi;
- ✓ *proiectarea conceptuală și elaborarea de resurse educaționale digitale interactive* capabile să contribuie la dezvoltarea competenței digitale la profesorii de filologie.

Bibliografie

1. Gremalschi A. Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri: Studiu de politici educaționale; Inst. de Politici Publice. Chișinău, 2015 (Tipogr. „Lexon-Prim”). 108 p.
2. Cadrul Strategic ET 2020. http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_ro.

3. Educație pentru o societate a cunoașterii: Cadrul de referință al noului Curriculum național: Studii de politici educaționale/resp. de ed.: Anatol Gremalschi; Inst. de Politici Publice. Chișinău, 2015 (Tipogr. „Lexon-Prim”). 88 p.
4. Codul Educației al Republicii Moldova. Codul nr. 152 din 17.07.2014. Monitorul Oficial, nr. 319 -324 din 24.10.2014. Art. Nr. 634.
5. Ardelean A., Mândruț O. Didactica formării competențelor. Arad: Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, 2012. 212 p.
6. Raportul către UNESCO al Comisiei internaționale pentru Educație în secolul XXI, Iași: Editura Polirom, 2000. 30 p.
7. Standarde de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Chișinău, 2015. 8 p.
8. Martin D. An Investigation into Students' usage of Online Homework Wiki, Its Effect in Language Improvement and Its Benefit as a Learning and Teaching Support for Undergraduate german. University of Limerick, 2011.
9. Abdallah M.M.S. Web-Based new Literacies and EFL Curriculum Design in Teacher Educaton: A Design study for Expanding EFL Student Teachers Language-Related Literacy Practicies in an Egiptian Pre-service Tacher Education Programme. University of Exeter, 2011.
10. Mohamad M. Mobile learning in English vocabulary acquisition: Towards implementation in Malaysian secondary schools. University of Southampton, 2012.
11. Драгунова А. А. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции у студентов факультета иностранных языков через использование учебных интернет-ресурсов на основе технологий веб 2.0. Ярославль, 2014.
12. Эльканова Б. Д. Формирование лингвистической инфокоммуникационной компетентности учителя иностранного языка (на основе тезаурусного подхода). Карачаевск, 2011. 163 с.
13. Птущенко Е.Б. Формирование профессиональной информационно-технологической компетентности студентов-филологов. Майкоп, 2007. 237с.
14. Толстых О. М. Развитие профессионального уровня ипформационной компетептности будущего учителя ипностранного языка в процессе подготовки в области информатики и икт. Омск, 2006. 181 с.
15. Lăpădat R.A. Interactivitatea multidimensională bazată pe utilizarea TIC în didactica limbii franceze. Chișinău, 2015.
16. Catelly Y. M. Strategii inovative de predare și învățare. Pentru un model de reconstrucție a studiului limbii engleze. București, 2007.
17. Braicov A., Veverița T. Dezvoltarea competențelor digitale în formarea inițială a profesorilor de filologie. The XXVth Conference on Applied and Industrial Math., CAIM-2017, Iași, 14-17 september 2017. p. 95-97.